

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060303

DOM
2021-07-12
Stockholm

Mål nr
M 4381-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-03-23 i mål nr M 3163-20, se bilaga A

PARTER

Klagande A.G.

Motpart

Länsstyrelsen i Västerbottens län

SAKEN

Föreläggande att ta bort byggnader på fastigheten A inom Vindelfjällens naturreservat i Storumans kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.

2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens avgörande endast på så sätt att tidpunkten för när Länsstyrelsen i Västerbottens län föreläggande enligt beslut den 7 oktober 2020, ärendebeteckning 515-7943-2020, senast ska vara uppfyllt bestäms till den 31 januari 2022.

Dok.Id 1726155

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

A.G. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva länsstyrelsens föreläggande.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen finner att det finns skäl att ge prövningstillstånd och ta upp målet till omedelbart avgörande.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att länsstyrelsen har haft fog för sitt beslut om föreläggande. Eftersom genomförandetiden har löpt ut anser Mark- och miljööverdomstolen dock att det finns skäl att förlänga tiden för när A.G. ska ha vidtagit åtgärderna enligt föreläggandet. Mark- och miljööverdomstolen ändrar därför mark – och miljödomstolens dom endast på så sätt att den tid inom vilka åtgärderna ska vara utförda fastställs till den 31 januari 2022.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Yvonne Eklund, hovrättsrådet Li Brismo (deltar inte i beslutet om prövningstillstånd) och tf. hovrättsassessorn Frida Camber, referent.

Föredragande har varit Susanne Schultzberg

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-03-23
meddelad i
Umeå

Mål nr M 3163-20

PARTER

Klagande A.G.

Motpart

Länsstyrelsen i Västerbottens län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Länsstyrelsen i Västerbottens län den 7 oktober 2020 i ärende nr 515-7943-2020, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande att ta bort byggnader på fastigheten A inom Vindelfjällens naturreservat i Storumans kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 378766

Postadress
Box 138
901 04 Umeå

Besöksadress
Nygatan 45

Telefon
090-17 21 00

E-post: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info om vår
personuppgiftsbehandling:
www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta
oss

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

I maj 2014 förelade länsstyrelsen A.G. att ta bort en olovlig byggnad vid sjön Stenträsket inom fastigheten A i Vindelfjällens naturreservat och återställa marken på platsen. Föreläggandet överklagades till mark- och miljödomstolen som avslog överklagandet. I januari 2017 besökte länsstyrelsen platsen för byggnaden. På platsen fanns då en kåtaliknande byggnad samt ett utedass en bit ifrån byggnaden. Den kåtaliknande byggnaden togs genom handräckning bort av Kronofogdemyndigheten 2018.

Länsstyrelsen genomförde år 2020 ett platsbesök på fastigheten Storuman A inom Vindelfjällens naturreservat. Länsstyrelsen kunde då konstatera att en ny byggnad hade uppförts och att en mindre byggnad som A.G. tidigare förelagts att ta bort, fanns kvar på platsen.

Länsstyrelsen i Västerbottens län förelade A.G. vid vite om 30 000 kronor att ta bort byggnaderna som uppförts vid sjön Stenträsket. När byggnaderna är borttagna ska platsen städas och material så som plast och metall fraktas bort från fastigheten. Åtgärderna ska vara genomförda senast den 30 juni 2021.

Länsstyrelsen har vidare förelagt A.G. att skicka in bilder till länsstyrelsen som styrker att hon har utfört åtgärderna på ett tillfredsställande sätt senast två veckor efter det att åtgärderna ska vara utförda.

A.G. har överklagat länsstyrelsens föreläggande till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

A.G. har, som det får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva både länsstyrelsens beslut om att ta bort de aktuella byggnaderna och beslutet om att förena föreläggandet med vite.

VAD SOM ANFÖRTS I MÅLET

Som grund för sitt överklagande har A.G. anfört i huvudsak följande.

Länsstyrelsen har inte tagit hänsyn till hennes samiska rättigheter. Hennes morfars farfars far är upptagen i "Register över Umbyns lappar", som under senare delen av 1700-talet flyttade upp till Gardejaure lappskatteland för att kunna fortsätta bedriva renskötsel. Historiken visar att hennes släkt sen dess har levt inom området, bedrivit renskötsel, jakt och fiske. På grund av hennes bakgrund åberopar hon hennes rätt enligt urminneshävd och hänvisar till Girjasdomen och Vapstensdomen i HD.

Av vittnesskildringar från personer som bott i kåtan framgår att kåtan fanns före det att reservatet bildades och före strandskyddsreglerna antogs. Därför ska dessa regler inte gälla i detta fall.

Sedan år 2011 erkänns samerna som urfolk i Sveriges grundlag. Enligt FN:s urfolksdeklaration har samerna bl.a. rätt att bedriva deras kultur och att föra den vidare till deras barn och barnbarn. Fisket är och har varit en stor del av kulturen och deras sätt att leva. De har fiskat i Stenträsket sedan 1700-talet och hennes barnbarn är den åttonde generationen som fiskar där. En förutsättning för fisket är kåtan, i väglöst land är det viktigt att ha en möjlighet att förvara fiskeredskap och kunna övernatta.

Som stöd för sitt överklagande har A.G. lämnat in en vittnesskildring från en person som bott i kåtan, dokumentation över släkthistoria och beskrivning av kulturprojektet "Gardejaure Kulturområde", som pågick mellan 1996–2002 där nämnd kåta finns upptagen som renoveringsobjekt. Projektet var ett EU-projekt där länsstyrelsen var inblandad och där de godkände en renovering av kåtan.

DOMSKÄL

Länsstyrelsen har meddelat ett föreläggande att ta bort byggnader som uppförts i strid med strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken och reservatsföreskrifterna för Vindelfjällets naturreservat (fastställt i beslut av länsstyrelsen den 25 januari 1988 (dnr. 11.121-2431-86)). A.G. har överklagat beslutet och anfört att

föreläggandet ska upphävas på grund av att hon genom urminneshävd har haft rätt att uppföra den aktuella kåtan och den mindre byggnaden på aktuell plats.

Domstolen ska därför först pröva om det var rätt av länsstyrelsen att meddela föreläggande om att ta bort de aktuella byggnaderna. Om länsstyrelsens beslut att förelägga A.G. att ta bort byggnaderna inte bedöms vara riktigt ska föreläggandet både avseende vitet och föreläggandet om att ta bort byggnaderna upphävas. Om länsstyrelsens beslut bedöms vara riktigt ska domstolen pröva om det var rätt av länsstyrelsen att förena föreläggandet med vite. Om länsstyrelsens beslut, att förena föreläggandet med vite, inte bedöms vara riktigt ska beslutet upphävas i den del som avser vite, i annat fall ska A.G.s överklagande avslås.

Rätt att uppföra ny byggnad inom fastigheten Storuman A inom Vindelfjällens naturreservat?

Den byggnad som är aktuell ligger vid Stenträsket inom Vindelfjällens naturreservat. Av reservatsbestämmelserna framgår av första punkten att det är förbjudet att uppföra helt ny byggnad eller anläggning. Byggnaden har även uppförts inom ett område som omfattas av strandskydd enligt 7 kap. 14 § miljöbalken. Av 7 kap. 15 § första punkten miljöbalken framgår att nya byggnader inte får uppföras inom strandskyddsområde.

Utifrån vad som framkommit i målet bedömer mark- och miljödomstolen att byggnaderna är att betrakta som helt nya byggnader. Att det tidigare funnits en byggnad på samma plats ändrar inte den bedömningen.

Frågan om urminneshävd är en civilrättslig prövning som primärt prövas inom ramen för allmän domstol (jfr Högsta Domstolens avgörande i mål NJA 1981 s. 1, NJA 2011 s. 109 och NJA 2020 s. 3). Frågan om möjligheten för A.G. att uppföra aktuell byggnad på platsen utifrån en eventuell rätt enligt urminneshävd kan mot bakgrund av ovanstående inte prövas av mark- och miljödomstolen inom ramen för aktuellt mål.

Av handlingarna i målet framgår att länsstyrelsen har informerat A.G. om möjligheten att komma in med en ansökan om dispens från naturreservatsföreskrifterna och miljöbalken för prövning i efterhand. Någon ansökan om dispens har inte kommit in.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att uppförandet av de två aktuella byggnaderna strider mot föreskrifterna till naturreservatet och strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken. Åtgärderna strider även mot syftena i de nämnda regelverken.

A.G.s överklagande i denna del ska därför avslås och byggnaderna ska tas bort.

Var det rätt av länsstyrelsen att förena föreläggandet med vite?

A.G. har som det får förstås invänt mot att länsstyrelsen förenat det aktuella föreläggandet med vite.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Av 26 kap. 14 § miljöbalken följer att beslut om förelägganden eller förbud får förenas med vite. Enligt 2 § lagen om viten (1985:206) får vite inte föreläggas om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

Av rättssäkerhetsskäl är det väsentligt att myndigheter och enskilda kan inrätta sig efter lagakraftvunna beslut. Av målet framgår att A.G. tidigare förelagts att ta bort två byggnader på aktuell plats men inte har hörsammat föreläggandet varför länsstyrelsen var tvungna att begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att avlägsna byggnaderna på platsen. Den mindre byggnaden finns fortsatt kvar på platsen. A.G. har därefter uppfört en ny byggnad på aktuell plats.

Mot bakgrund av det ovan anförda bedömer domstolen att det inte varit för ingripande i det enskilda fallet att förena föreläggandet med vite om 30 000 kr. A.G.s överklagande i denna del ska därför avslås och länsstyrelsens beslut stå fast.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 13 april 2021

Olivia Ekeberg

Per Lagervall

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Olivia Ekeberg och tekniska rådet Per Lagervall deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Isabelle Ekbäck.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.